

BLACHA (63) sb

blacha *f* (46), **placha** *f* (1), **blach** *m* (1), **plach** *m* (9), **płach** *m* (1), **plech** *m* (1); blacha *a.* blach (4); placha *KochSz*; blach *KochMon*; plach *ZapMaz* (2), *RejPos* (2), *RejZwierc* (3); plach: płach *RejRozpr* (1 : 1); plach: plech *MetrKor* (1 : 1).

Oba a jasne (z wyjątkiem G pl); tekst nie oznacza é.

sg *N* blacha (5), plach (3). $\diamond$ *G* blachy (1), plachu (1). $\diamond$ *A* blachę (8), blach (1), plach (3). $\diamond$ *I* blachą (2), plachem (1). $\diamond$ *L* blasze (1), plachu (2). $\diamond$ *pl N* blachy (1). $\diamond$ *G* blách (6); blách (4) *HistAl*, *RejWiz*, *SarnStat*, *BibRadz*, blach (2) *Leop*, *Mącz*. $\diamond$ *A* blachy (11). $\diamond$ *I* blachami (16); -ami (13) -ami (2), -(a)mi (1) -ami (7) *Mącz*, *SkarŻyw* (4), *WyprPleb*, *SkarKaz*; -ami : -ami *BielKron* (6 : 2). $\diamond$ *L* blachach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. Cienki płat metalu; lamina *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *bractea Mącz*, *Calep* (tylko forma z b-) (42) : nalezyono whyftoryey rzymfkyey yłz cafu [!] confantina czefarza y heleny matky yego nalezyon byl nyktory grob wktorym lezal członyek flotą blachą mayącz napyerfyach *PatKaz III* 103v; Wezmi ołowu/ á rozbiy gi na cienką blachę *FalZioł V* 101, IV 48d, V 101; *MiechGlab* 6; Sciány też onego pálacu były z blach złotych/ kthore łamiąc Macedonowie náidowáli iáko pál[e]c w miąfz *HistAl Hv*; *RejWiz* 24v; Potym [*Moiżesz*] włożył mu Infulę ná głowę/ á ná niey záfwił bláchę złotą ná czele *Leop Lev* 8/9, *Iob* 19/24; *Ps* 97/6; Y nábreytowáli Blach złotych/ z ktorych náftrzygli cienkich fztref ku przeplátaniu *BibRadz Ex* 39/3, *Lev* 8/9; [*Arkę uczynicie*] ná dłuż pułtrzeciá łokciá/ ná fzerz pułtorá/ ná gorę tákież pułtorá łokciá. Pozłóćicie iá złotem co naczyftfzym zwirzchu y wewnątrz/ záfkrwfy iá bláchami złotemi. *BielKron* 33, 34v, 77, 89, 166, 348 (12); Lamina, Miedziána/ Cenowa/ kuprowa y tákowych metállow bláchá. *Mącz* 183b, 15c, 26d [2 r.]; *Strum* C2v; fą choroby [...] ktore fą tak fuche/ że fkurze/ iákoby blizny przyniowfzy/ áni wyciéc/ áni fyę záfufzyc mogą: ále iáko bláchy poczérniwfy fkorę/ ognia ráczéy/ niż wrzodów/ ślad nieiáki máią *Oczko* 13v; *SkarŻyw* 491; *Calep* 138a; Przedtym to w tákich [*siodłach*] wfzytko ná wojnę iéżdżano/ Dla tego ie bláchami zewfząd okowano. *WyprPl* A4v; *SarnStat* 374; [*Dawid dał na kościól*] práwie wfzytki fkarby fwoie krolewfkie: tak iż ściány kościoła onego złotemi bláchami obite były. *SkarKaz* 456a.

Zwroty: »blachy czynić; czynienie blach« (1 : 1): *Ducere argentum vel aurum, Rościęgác*/ to yeft bláchy czinić. *Mącz* 96a, 438a.

»blachy kuć«: *Bractearius*, *Blechownik*/ ktory ze złotá álbo ynżego żeláza bláchy kuye. *Mącz* 26d.

»na blachy zlać«: [*Moiżesz*] kazał kádzielnicę onych odfzczepiencow/ ná bláchy zlać/ y ná ołtarz przybić *SkarŻyw* 492.

»rozklepać na blachy; blacha rozklepana« (1 : 1): Pan Bog do *Moiżefzá*/ przykaż *Eleázárowi* áby kádzielnice mofiádzowe zebrał od fpalonych ludzi/ á rofklepał ná bláchy y przybił do ołtarzá ná pámiątkę fynom Izráelfkim *BielKron* 41; *Calep* 579b.

Wyrażenie: »lod jako blachy łupane«: Który śniegiem/ by wełną/ polá odziéwá/ *A* śrzéz po ziemi/ iáko popiół/ rozśiéwa. Lód z niebá miecé/ iáko bláchy łupáné/ Którego frogie zimno komu wytrwáné? *KochPs* 213.

2. *Narzędzie tortur (tylko forma z b-)* (6) : *Laminas candentes admovere*, Rośpalone bláchy przilożíc. *Mącz* 183b.

Zwrot: »blachami żelaznymi palić(upalon)« (5): Potym [*Tomasz św.*] od pogan był vpalon bláchami żelaznymi/ y wrzucon w ogień włoczniami przebodyony. *BielKron* 144; Przed ktorey [*Marty*] oczymá pierwey lyny potym mężá kiymi zbiwfy: ná palách powrozy ciągnąc y żelaznymi bláchami palić/ y grzebieńmi frogiemi ciało ich tągác [...] okrutnik [*Muscjan*] rokazał. *SkarŻyw* 63, 126, 151, 188.

3. *Zbroja osłaniająca tułow; pancerz, kirys* (12 r. *plach, placha*, 2 r. *blach, blacha*) (14) : aby głowa a kark yeden kazdy łznych łzoby opatrził plechem a Bernyenyem *MetrKor* 26/62; *ZapMaz* VII Z 31/121v; Tefz ten niemyłi o woynie Zeydzieć mu łie rzeżąc łtroynie Ale ty wđdy dla przełtráchu Radzęć myłł czásem o pláchu *RejRozpr* I3v, I3v.

Wyrażenie: »blach kowany«: To wyrzekszy [*Menelaus*] wystrzełił oszczep i uderzył Parisa prawie na tarcz, jako był umierzył, I przepędził ji przez tarcz i przez blach kowany *KochMon* 31.

Zestawienie: »zadni plach« (3): *MetrKor* 26/62; *ZapMaz* VII Z 31/121v; Bo przydą trwogi álbo potrzeby iákíe/ [...] A czásem s przełtráchu zádni plách ná przodku łobie záváieł/ á mnima iż ták bárzo dobrze. *RejZwierc* 113.

»przednia placha (blacha), przedni plach« (2 : 2): *MetrKor* 26/62; *ZapMaz* VII Z 31/121; [*Pop*] Acz widzyał drabá/ ktory nań też mierzył/ Włzákoż Rycerzá ták bárzo vderzył/ Ze ná nim przednia pláchá łie przepádlá/A łtrzała prawie aż do pierza wpádlá. *KochSz* B3; Przynamniéy przednią bláchę nošíc przedšię mušłf: Cožeš zá chłop/ wđdy łie też iuż o tę pokušłf. *WyprPl* Bv.

W przen (4) : A nie wıęcey iedno thy dwá pláchy wzyáwłzy ná łię/ miłóšć łthałá ku Pánu łwoiemu/ á žyczliwošć wierná ku bliźniemu łwemu/ iuż poráżíc moželz okruthnieyłze nieprzyiációły łwoye *RejPos* A4.

Zestawienie: »przedni plach« (3): *RejPos* A5; Abowiem nałácznieyłza obroná nań [*na gniew*] ielł thá/ włóżywłzy przedm plách z rozumu ná łię/ á zádni kułz s cnoty [...] tedy go ták łnádnie łłucze/ že długo poráżony thák leżeć mušł *RejZwierc* 79, 79.

4. *Dysk* (1) :

Wyrażenie: »miotający blachą«: *Discobolus* – Miotaięci bliacha. *Calep* 329b.